

AFASIE

- > WAT IS AFASIE
- > VERSCHILLENDE VORMEN VAN AFASIE
- > GEVOLGEN VAN AFASIE
- > DE AFASIE VAN WILLY
- > MIRJAM TOP-TERMAAT EN SIETSKES VAN LEEUWE KIRSCH,
BEHANDELAARS BIJ HERSENZ
- > TIPS: ANDERS COMMUNICEREN / LEGITIMATIEKAARTJE / GESPREKSBOEK APP /
DE VIER W'S / AFASIENET

> WAT IS AFASIE?

Afasie is een taalstoornis. Praten, het vinden van de juiste woorden, begrijpen, lezen en schrijven zijn onderdelen van taal. Men spreekt van afasie als één of meer onderdelen van het taalgebruik niet meer goed functioneren als gevolg van hersenletsel.

Iemand met afasie beschikt over het algemeen nog over dezelfde intellectuele capaciteiten als voorheen. Afasie is dus geen intelligentiestoornis.

Naar schatting 30.000 Nederlanders hebben een vorm van afasie. Ongeveer 1 op de 5 mensen die een herseninfarct of -bloeding krijgen heeft afasie.

Het ontstaat door letsel in het taalcentrum van de hersenen, meestal de linkerhelft van de hersenen.

> VERSCHILLENDE VORMEN

Er zijn vele soorten afasie, afhankelijk van het hersengebied dat is aangedaan. In de praktijk bestaan er veel mengvormen.

FRONTAALKWAB

Mensen met een beschadiging in de frontaalkwab kunnen zowel problemen hebben met spontane spraak als met het nazeggen van woorden of zinnen. De spraak is daarbij vaak stoterig. Ook hebben zij moeite met het begrijpen van grammaticale aspecten van taal. Zij kunnen wel goed taal begrijpen, maar hebben moeite met het vinden van de juiste woorden of het formuleren van zinnen.

TEMPORAALKWAB

Mensen met een stoornis in de linker temporaalkwab spreken veel, maar wat zij zeggen is voor de gesprekspartner niet of moeilijk te begrijpen. De gesproken taal klinkt doorgaans vloeiend, maar mist betekenis.

> GEVOLGEN VAN AFASIE

De ernst en omvang van afasie zijn onder andere afhankelijk van de plaats en de ernst van het hersenletsel. Afasie kan blijvend zijn, maar ook tijdelijk. De hersenen zijn gedeeltelijk in staat zich aan te passen aan veranderingen na een beroerte, maar de mate waarin een taalfunctie herstelt is verschillend. Als er geen verder herstel meer

mogelijk is richt de therapie zich op het leren omgaan met de veranderingen. Afasie heeft een enorme impact op het leven. Uit een Canadese studie kwam naar voren dat afasie de belangrijkste negatieve voorspeller is voor kwaliteit van leven, gevolgd door kanker en Alzheimer. (Lam & Wochis, 2010)

> BEHANDELING HERSENZ

Hersenz heeft speciale behandelgroepen voor mensen met afasie in de chronische fase, dus nadat het revalidatietraject is afgesloten. Zij volgen deels hetzelfde programma maar het tempo en de werkvormen zijn afasie-vriendelijk. Daarnaast is er een aparte, doorlopende communicatiegroep. Daarin staan het oefenen

van woorden, het aanleren van strategieën en het toepassen van technische hulpmiddelen zoals de iPad en het oefenen in het echte leven centraal. Het totale behandeltraject is voor mensen met afasie langer ook omdat de communicatie veel meer tijd kost.

WILLY DURFT WEER NAAR BUITEN

De letterlijke betekenis van afasie is 'niet spreken'. Toen Willy ruim vier jaar geleden na een hersenoperatie getroffen werd door een hersenbloeding, kon ze niet meer praten. Stukje bij beetje vond ze de woorden terug, maar haar leven werd totaal beheerst door angst en schaamte vanwege haar gebrekkige manier van communiceren. Zeventien jaar alweer is Willy weduwe. Nadat haar man overleed voedde Willy haar vier pubers alleen op. "Gewoon... en doorgaan," zegt ze, terwijl ze met haar handen haar mouwen opstroopt. Maar na die hersenbloeding in september 2012 lukte dit niet meer. Willy trok zich terug, kwam het erf niet meer af, het huis niet meer uit, nam de telefoon niet meer op.

Naast Willy zit Sietske van Leeuwe Kirsch, haar afasie-behandelaar. Tussen hen in ligt een vel papier. Af en toe schrijft Sietske het woord op dat Willy in haar hoofd zoekt. Soms is Willy 'dol in het hoofd' vertelt ze, maar als Sietske het woord evenwicht opschrijft, kan ze uitleggen dat ook haar evenwicht door het hersenletsel verstoord is. "Een woord geschreven zien, helpt Willy om het juiste woord in haar hoofd te vinden. In het begin waren het vellen vol, maar nu schrijven we nog maar af en toe iets op."

Willy vertelt dat niet alleen geschreven woorden haar helpen, maar ook een gesprekspartner die langzaam en in een rustig spreektempo praat.

De stappen die ze afgelopen twee jaar gedurende de behandeling heeft gezet, zijn enorm, vertelt Sietske: "Winkelen, telefoneren, familie uitnodigen, je vermeed alles waarbij je moest praten. Je raakte in paniek, ging huilen en vluchtte naar buiten. En nu? Je durft gewoon een interview te geven!"

"Nog steeds bang hoor. Ik moet heel goed nadenken nu. Als ik snel praat, plakken de woorden verkeerd."

Een heel scala aan omweggetjes, slimmigheden en oplossingen heeft Willy ontwikkeld met haar behandelaars. Zo draagt ze standaard een kaartje waarop staat dat ze afasie heeft en dus moeite heeft met taal. Dat laat ze tegenwoordig in de winkel zien, want daar durft ze sinds kort weer alleen naar toe.

Op de vraag waar ze het meest trots op is, antwoordt Willy: "Vorig jaar met de vissen. Grote visvijver." Het uitleggen van het voorbeeld vraagt wat uitleg van Sietske. "We werken gericht op participatie. Iedereen kreeg de opdracht iets voor de andere groepsleden te organiseren. Willy heeft een excursie geregeld naar de visvijver van haar familie. "Alles geregeld, geld vragen, betalen, koffie meenemen, brood. Heel leuk."

En nu gaat ze beginnen met de iPad-training. Ze heeft er een aangeschaft en maakt foto's om haar kinderen en kleinkinderen te laten zien wat ze heeft gedaan.

DE PROFESSIONALS MIRJAM TOP -TERMAAT (L) EN SIETSKE VAN LEEUWE KIRSCH (R)

behandelaars van Hersenz

Communicatie raakt alle aspecten van het leven. Het hebben van afasie heeft dan ook grote impact. Mensen schamen zich vaak, waardoor ze niet naar buiten durven. De omgeving haakt af omdat ze er niet mee weten om te gaan. Isolement en depressie liggen op de loer. Een belangrijk element van onze behandeling is helpen bij de acceptatie en zoeken naar nieuwe strategieën om te communiceren. We bevorderen de zelfredzaamheid en geven mensen weer het vertrouwen dat ze er mogen zijn.

Mensen met afasie in de chronische fase krijgen bij Hersenz een speciaal programma dat langer duurt. De groepen zijn kleiner (maximaal 6 personen) en het lesmateriaal is aangepast. We maken gebruik van kortere zinnen, kernwoorden en visueel materiaal. De ruimte is rustig en pen en papier gebruiken we veelvuldig.

De groep communicatieve redzaamheid komt twee keer per week bij elkaar, anderhalf tot twee jaar lang. Dit is nodig omdat de communicatie veel meer tijd kost. Het aanleren van nieuwe communicatie strategieën vergt intensieve training met veel herhaling. Huiswerkopdrachten maken of teksten voorbereiden is lastig voor mensen met afasie, dus dat gebeurt in de groep. Ook het samen zijn met lotgenoten is belangrijk. Mensen leren van elkaar en zien hoe anderen hulpmiddelen inzetten bij de communicatie.

Omdat onderzoek heeft aangetoond dat er een verband is tussen bewegen en herstel van cognitie, volgen mensen met afasie vaak ook de module 'bewegen'.

De mensen met afasie krijgen behandeling thuis, waarbij ook de naasten zoveel mogelijk worden betrokken. We geven uitleg over afasie. Vragen die bijvoorbeeld aan de orde komen zijn: Wat is afasie? Wat betekent de afasie voor mij? Hoe kan ik toch communiceren?

De thuisbehandeling stemmen we af op het individu. We gaan samen op pad, naar de winkel of naar de voetbalvereniging. Ook de naasten kunnen een gerichte training krijgen om de communicatie met de persoon met afasie te verbeteren.

Iedere afasie is anders maar afasie heeft altijd een grote impact op het leven. Het contact tussen behandelaar en de persoon is langdurig en intensief. Het is steeds weer inspirerend om te zien hoe sterk deze mensen zijn. Dankzij veel doorzettingsvermogen en aanpassingsstrategieën komen ze vaak toch weer in hun kracht te staan.

TIP 1

> ANDERS COMMUNICEREN

Zorg voor een rustige omgeving. Geluiden van een radio of televisie of ander achtergrondlawaai zijn storend. Maak eerst oogcontact en neem de tijd voor de communicatie.

Gebruik pen en papier om kernwoorden op te schrijven. Maak als het nodig is een tekening om je boodschap te verduidelijken.

TIP 2

> LEGITIMATIEKAARTJE

Via www.hersenletsel.nl kun je een legitimatiekaartje 'Ik heb afasie' bestellen. Dit kun je in nieuwe situaties laten zien waardoor mensen rekening kunnen houden met jouw beperking.

TIP 3

> GESPREKSBOEK APP

Het Gespreksboek helpt mensen met afasie zich te uiten. De Afasie Vereniging Nederland heeft hiervoor een App ontwikkeld. De Gespreksboek App biedt mensen met afasie de mogelijkheid om op een eigentijdse manier te communiceren. Met meer dan drieduizend woorden en zinsdelen die handig gerubriceerd zijn, en een werkblad waarop woorden gecombineerd kunnen worden, is dit een ideaal hulpmiddel voor het voeren van een gesprek. Alle tekst in de app kan worden voorgelezen en berichten kunnen worden geknipt en geplakt. De app is beschikbaar voor de iPad, iPhone en iPod Touch en verkrijgbaar in de App Store.

TIP 4

> DE VIER W'S

Stel eenvoudige vragen en breng structuur aan in het gesprek met de vier W's: wie, wat, waar, wanneer? Vraag of vertel eerst over wie het gaat, daarna wat er gebeurd is en eventueel waar of wanneer.

TIP 5

> AFASIENET

Op de website www.afasienet.com vind je veel bruikbare informatie. Je vindt er oefeningen, ervaringsverhalen en tips over apps en hulpmiddelen.

Bronnen:

- www.afasie.nl
- www.afasienet.nl
- www.afasienet.com
- www.hersenletsel-uitleg.nl

Wil je meer weten over omgaan met niet-aangeboren hersenletsel? Kijk dan op www.hersenz.nl

Dit is een uitgave van Hersenz
www.hersenz.nl / info@hersenz.nl
mei 2017/ Special Afasie